אלא כי היכי דלא תהוי הפרה לשבועתייהו: ואם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד: ולא [ו]והא ההוא דהוה בשני שבור מלכא הוה חד דאחזיק תליסר אורוותא תיבנא אמר שמואל בטרוף כולהו נמי מיטרף טריפין בשגבו טרוף: שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה כו': השתא משום שבועת ביטוי מיחייב משום שבועת שוא לא מיחייב הרי יצתה שבועה לשוא אמר ר' ירמיה תני [א]אף על שבועת ביטוי: **מתני'** שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים בקרובים וברחוקים בכשרין ובפסולין בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו [ג]וחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד שבועת שוא נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרין ובפסולין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ומפי עצמו [ג]וחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור [ב]אחת זו ואחת זו המושבע מפי אחרים חייב [ד](אם) (א) [ה]לא אכלתי היום [ג]ולא הנחתי תפלין היום משביעך אני ואמר אמן חייב: **גמ'** אמר שמואל [י]כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה בפיו דמי דכתיב [ו]ואמרה האשה אמן אמן אמר רב פפא משמיה דרבא מתני' וברייתא נמי דיקא דקתני [ח]שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד ובפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי רבי מאיר ותניא בברייתא שבועת העדות כיצד אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או שאמרו אין אנו יודעין לך עדות משביע אני עליכם ואמרו (לו) אמן בין בפני ב"ד בין שלא בפני בית דין בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שכפרו בהם חייבין דברי רבי מאיר קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא דענה אמן הא דלא ענה אמן ש"מ אמר רבינא משמיה דרבא מתניתין דהכא נמי דיקא דקא תני שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרין ובפסולין בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו אין מפי אחרים לא וקתני סיפא זה וזה מושבע מפי אחרים חייב קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא דענה אמן הא דלא ענה אמן ואלא שמואל מאי קא משמע לן דוקיא דמתניתין קא משמע לן:

הדרן עלך שבועות שתים

אלא. הכי קאמר להו לא על דעתכם כי היכי דתהוי שבועתכם על דעת אחרים ולא יוכלו הם להתירה דנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה[ו]: **ולא.** הוי נחש עב כקורת בית הבד בתמיה: **והא הוה.** נחש בשני שבור מלכא: **דאחזיק תליסר אורוותא תיבנא.** מלא שלש עשרה אורוות סוסים תבן. שהיה בולע בני אדם ועשו חבילות תבן ונתנו בהן בהמות וחיות וגחלי אש טמונים בהן ובלעם ובערו בגופו ומת. לישנא אחרינא גרסינן אכידתא חבילות: **בטרוף.** הא דקאמר כקורת בית הבד שיש בו חריצים כך ראיתי נחש מגומר: **כולהו נמי מיטרף טריפי** ומשני **כשגבו טרוף.** נשבע שהיה טרוף גבגו ואין נחש עשוי כמכרכורות אלא גברונו: **קתני לא אכלה עובר משום שבועת ביטוי אשבועת ביטוי מיחייב אשבועת שוא לא מיחייב.** בתמיה. וכי הנשבע לבטל את המצות וקיים שבועתו אינו עובר משום שוא והרי כשיצאה השבועה מפיו יצאה לשקר על דבר שאי אפשר לו ומאותה שעה הוא עובר אפי' קיים שבועתו: **תני אף על שבועת ביטוי.** והכי קאמר אכלה עבר על שבועת שוא לחודה לא אכלה עבר על שתיהן על שבועת ביטוי שלא קיים ועל שבועת שוא אע"פ שקיימה: **מתני' נוהגת באנשים ובנשים כו'.** משום דבעי למיתני בשבועת העדות (לקמן ד' ל.) באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים וכו' תני בהנך נוהגת בכל אלו: **ברחוקים.** כגון שאמן לפלוני רחוק או קרוב: **בכשרין.** לעדות או בפסולין: **מפי עצמו.** שמוציא הוא שבועה מפיו כדכתיב קרא והוא הדין נמי למושבע מפי אחרים ואמר אמן כדקתני סיפא ואחת זו ואחת זו המושבע מפי אחרים חייב אבל לא אמר אמן פטור כגון משביעני עליך אם אכלת אם לא אכלת ואמר לו אכלתי או לא אכלתי: **שבועת שוא בקרובין וברחוקים.** אמר על האיש שהוא אשה בין קרוב ובין רחוק: **גמ' כמוציא שבועה מפיו.** לכל דבר בין להתחייב משום ביטוי דבעינן שיוציא בשפתיו בין לענין שבועת עדות דמחייב ר' מאיר מפי עצמו אף שלא בבית דין: **מתני' וברייתא נמי דיקא.** מדמקשינן מתניתין וברייתא אהדדי ולא מיתרץ אלא בהכי: **אלא בראוין להעיד.** מפרש לקמן (לא.) למעוטי מלך דתנן (סנהדרין יח.) המלך לא מעיד: **עד שיכפרו בו בב"ד.** דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד במקום הראוי להגדה הכתוב מדבר וקרא במושבע מפי אחרים כתיב ושמעה קול אלה[ח] אבל מפי עצמו בין בב"ד בין שלא בב"ד חייבין דיליף ליה ר"מ בפרק דלקמן (דף לא.) בג"ש: **משביעני עליכם ואמרו אמן בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד חייבין:** ה"ג **קשיין אהדדי.** דהא הכא מפי אחרים הוא ומחייב ר"מ שלא בב"ד: **דוקיא דמתני' קמ"ל.** אשמעינן דדוקא תנן מפי עצמו בשבועת ביטוי אבל מפי אחרים פטור ודקתני מתניתין סיפא אחת זו ואחת זו מושבע מפי אחרים חייב **דדוקא** בעינן אמן תנן כדקתני ואמרו אמן דלא תימא אורחא דמילתא קתני:

הדרן עלך שבועות שתים

כי היכי דלא תהוי הפרה לשבועתייהו. הא דאמרינן (גיטין דף לו.) נדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה אין ללמוד מכאן דהיינו שנים לחודיה דדלמא דעת הקב"ה שאני ואם תאמר ואותן חרמות שאנו גוזרין על דעת הקב"ה ועל דעת הקהל היאך יש להן היתר דאפי' על דעת הקהל גרידא הוה על דעת רבים ועוד היכי מישתרי בלא חרטה וי"ל לדעת הקהל כך הוא שיתירו כשירצו ואפי' בלא חרטה ומה שמסכימים דעת הקב"ה תקנו הגאונים לחומרא בעלמא ולא דמי למה שהשביע משה שהקב"ה נוח להשביע אבל חרמות שאנו גוזרים הכל תלוי בדעת הקהל לחוד: **גבו טרוף קאמר.** במסכת נדרים (ד' כה.) פריך וליתני טרוף ומשני מילתא אגב אורחיה קמ"ל דקורת בית הבד טרוף ונפקא מינה למקח וממכר:

(לעיל ע"א) **משום קניא דרבא.** נראה דקפץ ונשבע דמסתמא רבא היה יודע הברייתא והיה משביע אותו על דעת המקום ועל דעת ב"ד: **שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא.** (ב) תימה דשניהם שבועת ביטוי דשבועה שאוכל היינו כזית כמו שבועה שלא אוכל דאמר רבא לעיל (ד' כ:) דחייב אם אכל כזית ושלא אוכלנה היינו שלא אוכלנה כולה כדאמר רבא נמי לעיל ושמא יש לחלק בין אוכל לשלא אוכל: **שבועת העדות נוהגת באנשים אבל לא בנשים.** בריש פרק שבועת העדות נפקא לן מועמדו שני האנשים אם כן אשה פסולה לדון דהא תנן פ' בא סימן (נדה ד' מט: ושם) כל הכשר לדון כשר להעיד והא דכתיב (שופטים ד) והיא שפטה את ישראל איכא למימר שהיתה מלמדת להם הדינים א"נ לפי שהיתה נביאה היו מקבלים אותה עליהם וכן יש בירושלמי מעתה שאין האשה מעידה אינה דנה מיהו תימה דספ"ק דב"ק (ד' טו. ושם) ובקדושין (ד' לה.) דרשינן אשר תשים לפניהם דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל הדינים ואי אשה פסולה לדון הא לא איירי לפניהם אלא בכשרים לדון כדדריש פרק המגרש (גיטין ד' פח: ושם) לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים לפניהם ולא לפני הדיוטות וי"ל דקרא איירי בתרוייהו בדיינים ובנידונים וממעט עובדי כוכבים והדיוטות משום דלפניהם קאי אאלהים דמשמע מומחין וקאי נמי אנידונין וכל ישראל האנשים ונשים בכלל זה:

הדרן עלך שבועות שתים

עין משפט
נר מצוה

קיד א מיי' פ"ה מהל' שבועות הל' יג סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלח סעי' נח:

קטו ב מיי' שם פ"ב הל' א סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלו סי"ב:

קטז ג מיי' שם פ"ב הלכה יט:

קיז ד מיי' שם פ"ב הלכה א ופ"ב מהל' נדרים הל"א סמג שם טוש"ע שם [וסי' רט סעי' א]:

◆

תורה אור השלם

ו. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן:
במדבר ה כב

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה מפי אחרים חייב כיצד אמר לא אכלתי היום [וכ"ה במשנה שבמשניות]: (ב) תוס' ד"ה שבועה כו' תימה. נ"ב עיין באשר"י פ"ח סי' טז מתורץ קושיא זו:

◆

מוסף רש"י

הוה חד דאחזיק כו'. אלמא דהוה גדול מקורת בית הבד (נדרים כה.). **אורוותא תיבנא.** אינטבלאות מלאות תבן (שם). **בטרוף.** נחש מטומר לא משתכח כקורת בית הבד (שם). **מיטרף טריפין.** הוו מטומרין (שם). **בשגבו טרוף.** ולא הוי גדול כי האי גוונא (שם). **שבועת העדות כו'.** ראה לקמן ל א.
הדרן עלך שבועות שתים

מסורת הש"ס

א) נדרים כה., ב) [לעיל כ:], ג) [שם], ד) [כרי"ף ובהרא"ש ליתא], ה) [לעיל כב:], ו) [לקמן ל.], ז) [מכות טו.], ח) [ויקרא ה].

◆

רבינו חננאל

משה לישראל אמר להן הוו יודעין שלא לדעתכם אני משביעכם אלא לדעתי ודעת המקום כו'. ואסיקנא אלא משום דלא תיהוי [הפרה] לשבועתייהו כו': אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. תליסר אדרייתא תיבנא א): **מתני'** נשבע לבטל המצוה שלא לעשות סוכה שלא ליטול לולב שלא להניח תפלין זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור: שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה. הראשונה שבועת ביטוי. והשניה שבועת שוא: **ירושלמי** כיצד עושין אומרים לו שיאכלנה מוטב לו לעבור על שבועת שוא ולא על שבועת ביטוי. אמר שלא אוכל ככר זו. שבועה שאוכלנה. הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא. אומרים לו שלא יאכלנה. מוטב לו לעבור על שבועת שוא לחוד ולא על שבועת שוא וביטוי. חזקיה אמר אהן דמשתבע על תרין דאינון תרין לוקה משום שבועת שוא. בשם ריש לקיש אמר אהן דחמי מיטרא נחית ב) ואמר קירי פלי ברכסין [לוקה] משום שבועת שוא. ועוד אמר כ"ד בולאות היו ברורים וכולם חרבו משום שבועת שוא שהיא אמת שנאמר לשוא הכיתי את בניכם וגו': שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים כו'. וכן שבועת שוא כו' נוהגת בכל אדם בכשרין ובפסולין וכו': אמר שמואל כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי. ושמואל דיוקא דמתניתין קמ"ל וכו' ופשוטה היא. נתברר דשבועת ביטוי חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד ועל שבועת שוא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור. ועל [שבועת שקר] שבועת העדות ושבועת הפקדון קרבן בזדון ובשגגה:

הדרן עלך
שבועות שתים

א) נראה שחסר כאן.
ב) עי' בפי' הר"י מיגש ז"ל שנדפס זה מקרוב תשובה ח' פי' נאה על דברי הירושלמי הלז.